

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут інженерії, виробництва та
будівництва
Кафедра архітектури та дизайну

РОБОЧА ПРОГРАМА
Основи містобудування та урбаністика

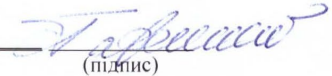
ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Савченко О.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

« 1 » 09 2025р.

Розробник (-и): Павленко В.В., ст. викладач.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри архітектури та дизайну
(назва кафедри)

Протокол від « 1 » вересня 2025р. № 12

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

 Савченко О.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Обов'язкова дисципліна професійного циклу ОК-24
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	3 курс 6 семестр Освітньо-професійна програма першого бакалаврського рівня – Архітектура та містобудування
Викладач (-и)	Павленко Володимир Володимирович старший викладач кафедри архітектури та дизайну
Профайл викладача (-ів)	https://kpcb.stu.cn.ua/sost-kaf/pavlenko-volodymyr-volodymyrovych/
Контакти викладача	E-mail: vl.pavlenko@stu.cn.ua

1. Анотація курсу

Основним завданням вивчення дисципліни "Основи містобудування та урбаністика" є надання здобувачам вищої освіти базових знань стосовно комплексу питань пов'язаних з основами містобудування і планування населених пунктів в системі містобудування України, з розвитком промисловості, сільського господарства, транспорту, для створення матеріальної і духовної основи з метою поліпшення умов проживання населення. Майбутні фахівці повинні орієнтуватись в системі класифікації міст, селищ міського типу, сільських поселень, їх функціонально-планувальній структурі, мати поняття про транспорт і вулично-дорожню мережу, про інженерне обладнання, охорону історичного і навколишнього середовища.

Завдання вивчення дисципліни "Основи містобудування та урбаністика" полягає у розвитку просторового мислення ЗВО в процесі послідовної розробки схем генеральних планів і проєктів планувань населених пунктів, схем розселення, планування мікрорайонів і житлових районів, вулиць, інженерних мереж. Набуття навичок проєктування населених пунктів керуючись діючою законодавчою базою і Державними будівельними нормами і правилами – ДБНи, СанПіНи, ДСТУ, ГОСТи, Закони України про «Планування і забудову територій», «Планування і забудова населених пунктів України» «Про Генеральну схему планування території України» про «Основи містобудування» інші.

Змістовий модуль 1. Сутність містобудування, формування системи розселення.

Планувальна структура міста, його композиція і форми планів

Загальні відомості. Правове поле містобудівної діяльності. Містобудівне проєктування в системі керування розвитком міста. Вибір території для розвитку існуючого міста, і будівництва нового міста. Системи розселення. Типологія і класифікація населених місць. Функціонально-планувальна структура міських поселень. Система громадських центрів. Оцінки території і функціональне зонування в містобудівному проєктуванні. Планувальна структура міста. Архітектурна композиція міста. Форми планів міст.

Змістовий модуль 2 Сельбищна територія, формування структурних елементів сельбищної території. Промислова територія

Сельбищна територія. Ступенева система культурно-побутового обслуговування населення міста. Основні структурні елементи сельбищної території. Планувальні прийоми забудови кварталів і мікрорайонів. Економічна база перспективного розвитку міст. Установи та підприємства обслуговування. Зона громадської забудови.

Значення промислових підприємств у плануванні міста. Санітарна класифікація промислових підприємств, санітарно-захисні зони. Планувальна структура промислових підприємств. Принципи планування і забудови заводської території. Передзаводська площа. Комунально-складська територія

Змістовий модуль 3 Міські інженерні мережі. Міський транспорт. Вулично дорожня мережа міст

Класифікація міських інженерних мереж. Класифікація інженерних споруд які пов'язані з інженерними мережами. Класифікація міського транспорту. Сфери застосування різних видів масового міського транспорту. Мережі ліній міського транспорту. Класифікація вулично-дорожньої мережі. Поперечні профілі вулиць та їх елементи, щільність магістральної вулично-дорожньої мережі. Категорія вулиць і доріг відповідно до їх класифікації

Змістовий модуль 4. Ландшафтні та рекреаційні території, історичне середовище, інженерна підготовка і захист території

Нормативні показники площ зон відпочинку. Зони відпочинку. Рекреаційні території. Інженерна підготовка і захист територій. Охорона навколишнього середовища. Збереження традиційного характеру середовища, історичних населених місць та інших територій. Використання територій історичної забудови. Оцінка екологічних умов просторового планування. Захист від шуму

Змістовий модуль 5. Концепція урбанізації. Урбанізація як всесвітній процес

Вивчення розвитку тенденцій урбанізації в світі та в Україні. Процес світової урбанізації розпочався в Європі, де вперше почали формуватися міста завдяки концентрації засобів виробництва, великій промисловості. Становлення урбанізації почалося на зламі XVIII—XIX ст., коли міста в Західній Європі зосереджували найважливіші засоби виробництва і займали ключові позиції у світовій економіці. Локальний розвиток міст заклав певну просторову послідовність світового процесу урбанізації.
Посилання на дисципліну в MOODLE:

2. Мета та цілі курсу

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи містобудування та урбаністика» є надання студентам базових знань стосовно комплексу питань пов'язаних з основами містобудування і планування населених пунктів в системі містобудування України. Майбутні фахівці повинні орієнтуватись в системі класифікації міст, селищ міського типу, сільських поселень, їх функціонально-планувальній структурі, мати поняття про транспорт і вулично-дорожню мережу, про інженерне обладнання, охорону історичного і навколишнього середовища. Розуміти тенденції розвитку урбанізації у світовому масштабі і в Україні.

Загальні та фахові компетентності, які повинні одержати слухачі курсу:

ЗК01 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК07 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК01 Усвідомлення соціально-економічних і культурних аспектів архітектури та містобудування.

СК05 Здатність до аналізу і оцінювання природно-кліматичних, екологічних, інженерно-технічних, соціально-демографічних і архітектурно-містобудівних умов архітектурного проєктування.

СК10 Здатність до участі в підготовці архітектурно-планувальних завдань на проєктування, в організації розробки архітектурно-містобудівних, архітектурно-середовищних і ландшафтних проєктів.

СК13 Здатність до розробки архітектурно-містобудівних рішень з урахуванням безпекових і санітарно-гігієнічних, інженерно-технічних і енергозберігаючих, техніко-економічних вимог і розрахунків.

СК17 Усвідомлення теоретичних основ містобудування та здатність застосовувати їх для розв'язання складних спеціалізованих задач.

СК19 Здатність застосовувати теоретичні основи дизайну архітектурного середовища для розв'язання складних спеціалізованих задач.

СК20 Здатність застосовувати теоретичні основи ландшафтної архітектури для розв'язання складних спеціалізованих задач.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

про правове поле містобудівної діяльності в Україні, про містобудівну документацію, про види та рівні містобудівної документації;

основні поняття стосовно комплексу питань планування міст:

- фізико-географічне і містобудівне районування території України,
- основи класифікації міст і селищ міського типу,
- сельбищні території,
- промислові території,
- ландшафтно-рекреаційні території,
- транспорт і вулично-доржню мережу,

- інженерне обладнання міст і селищ,
- основні поняття про охорону навколишнього середовища,
- особливості охорони історичного середовища, пам'яток історії та культури.

Програмні результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою:

ПРН2 Знати основні засади та принципи архітектурно-містобудівної діяльності.

ПРН4 Оцінювати фактори і вимоги, що визначають передумови архітектурно-містобудівного проектування.

ПРН8 Знати нормативну базу архітектурно-містобудівного проектування.

ПРН9 Розробляти проекти, здійснювати передпроектний аналіз у процесі архітектурно-містобудівного проектування з урахуванням цілей, ресурсних обмежень, соціальних, етичних та законодавчих аспектів.

ПРН12 Застосовувати сучасні теоретико-методологічні та типологічні підходи до вирішення проблем формування та розвитку архітектурно-містобудівного та ландшафтнього середовища.

ПРН15 Забезпечувати дотримання санітарно-гігієнічних, інженерно-технічних, економічних, безпекових нормативних вимог в архітектурно-містобудівному проектуванні.

ПРН16 Розуміти соціально-економічні, екологічні, етичні й естетичні наслідки пропонованих рішень у сфері містобудування та архітектури.

ПРН18 Знати особливості участі в архітектурно-містобудівному конкурсному проектуванні.

ПРН19 Організовувати презентації та обговорення проектів архітектурно-містобудівного і ландшафтнього середовища.

3. Результати навчання

Здобувачі вищої освіти, які засвоїли запланований курс, повинні уміти:

- розробляти схеми генеральних планів міст і селищ.
- розробляти схеми забудови мікрорайонів і житлових районів.
- визначати перспективи розвитку і розрахункову чисельність населення міст.
- визначати попередній баланс території міст.
- розраховувати середню поверховість забудови мікрорайонів і житлових районів.
- розробляти схеми вуличної мережі міст.
- орієнтуватись у питаннях розробки схем озеленення міст.
- орієнтуватись у визначенні основних техніко-економічних показників забудови мікрорайонів і житлових районів.
- приймати участь в містобудівних конкурсах і презентаціях своїх робіт.

4. Обсяг курсу: 6 кредитів ЄКТС

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	30
практичні	30
самостійна робота (курсний проєкт)	120

5. Пререквізити

Вивчення дисципліни базується на знаннях з таких попередніх дисциплін:

- "Основи архітектурно-просторової композиції та проєктної графіки";
- "Архітектурне проектування"

6. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання курсу відбувається за 100-бальною системою. Іспит у вигляді тесту складає 40 балів, робота під час семестру складає 60 балів, з них: практичні заняття 10 балів, виконання індивідуальних завдань – 30 балів, відвідування занять – 20 балів. Додаткові/альтернативні бали можна одержати за участь у науковій роботі кафедри АД: підготовка тез на наукову конференцію – 10 балів, підготовка презентації та виступ на науковому семінарі – 10 балів, друк статті у фаховому збірнику – до 20 балів. Протягом перших двох тижнів вивчення дисципліни здобувачі ВО повинні визначитися, які види робіт вони будуть виконувати протягом семестру, та скласти індивідуальний план.
Вимоги до КП	КП оцінюється за 100-бальною системою. Тема КП затверджується протягом перших двох тижнів вивчення дисципліни. Критерії оцінювання: відповідність умовам завдання – 5 балів; відповідність вимогам нормативів – 10 балів; обґрунтування містобудівних рішень – 20 балів; посилання на першоджерела – 5 балів; якість і правильність креслень – 30 балів; композиція креслень – 10 балів; дотримання дедлайнів і захист КП – 20 балів.
Індивідуальні завдання	Опрацювання нормативної документації – виконання індивідуальних завдань, рефератів; додаткові консультації з проектування
Умови допуску до підсумкового контролю	Умова допуску до складання іспиту – успішний захист КП і виконання всіх передбачених програмою індивідуальних завдань

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	
60-65	E	задовільно
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

7. Політики курсу

Усі завдання повинні виконуватися за принципами академічної доброчесності. Усі ЗВО повинні ознайомитися з Кодексом академічної доброчесності, затвердженим Вченою радою НУ «Чернігівська політехніка» (<https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/06/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-nova-redakciya.pdf>). Дедлайни повинні виконуватися, про строки викладач буде повідомляти за два тижні. У випадку недотримання дедлайнів з поважної причини додаткові строки захисту КП та здачі іспиту узгоджуються з деканатом ННІ ІВБ та кафедрою АД. У випадку пропусків занять і недотримання дедлайнів без поважної причини оцінка за дисципліну і КП не може перевищувати оцінку «задовільно» за національною шкалою. Якщо оцінка за КП або іспит є незадовільною, то перескладання відбувається за встановленим порядком згідно з графіком ліквідації заборгованостей.

Відвідування пар є обов'язковим, а у випадку індивідуального графіку навчання, підписаного директором ННІ ІВБ, обов'язково відвідувати практичні заняття та/або консультації для звітування з процесу роботи над КП у відповідні строки, а також вчасно виконувати

індивідуальні завдання та індивідуальний план.

Під час військового стану та дистанційного навчання пари проходять за розкладом у програмі Microsoft Teams за посиланням у Moodle.

У випадку академічної мобільності перезарахування кредитів здійснюється на підставі ПОЛОЖЕННЯ про академічну мобільність учасників освітнього процесу Національного університету «Чернігівська політехніка» (<https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/04/polozhennya-pro-akademichnu-mobilnist-uchasnykiv-osvitnogo-proczesu.pdf>).

Для здобувачів з особливими потребами кожен випадок розглядається індивідуально, необхідно повідомити викладача на початку вивчення курсу.

8. Рекомендована література

1. Методичні вказівки до виконання курсового проєкту з дисципліни «Основи містобудування та урбанізм» Укладач ст.викладач В.В. Павленко.
2. Методичні вказівки до самостійної роботи і виконання розрахунково-графічного та практичних завдань за дисципліною «Інженерний благоустрій територій та транспорт» (для студентів 4 курсу денної форми навчання спеціальності 6.120100 «Містобудування», за напрямком «Архітектура»)/Укл.: Линник І.Е., Чепурна С.М. – Харків: ХНАМГ, 2008.- 32 с.
3. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій» Київ Мінрегіон. 2019
4. Линник І.Е. Інженерна підготовка територій населених місць. - Харків: ХНАМГ, 2004.- 337 с.
5. Закон України про «Про регулювання містобудівної діяльності»
6. Закон України про «Про Генеральну схему планування території України»
7. Закон України про «Основи містобудування»
8. Безлюбченко О. С., Гордієнко С. М., Завальний О. В. Планування міст і транспорт: Навчальний посібник. – Х.: ХНАМГ, 2006. – 138 с
9. Планування і благоустрій міст: навч. посібник. для студентів усіх форм навчання та слухачів другої вищої освіти за напрямом підготовки 0921 (6.060101) – «Будівництво» / О. С. Безлюбченко, О. В. Завальний, Т. О. Черносова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. - 191 с.
10. Закон України «Про охорону культурної спадщини»
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 318 «Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць»
12. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, 1972р., ратифікована Указом Президії Верховної Ради України № 6673-ХІ від 04.10.1988.
13. Земельний кодекс України
14. ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування
15. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»
16. «Водний кодекс України».
17. ДСП 173 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів»
18. ДСТУ – Н Б В. 1.1-27:2010 «Будівельна кліматологія»
19. Закон України «Про курорти»
20. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо переведення садових і дачних будинків у жилі будинки та реєстрації в них місця проживання»
21. Закон України про «Планування і забудова населених пунктів України»
22. ДБН В.1.1-31:2013 «Захист територій, будинків і споруд від шуму»